

PERSPEKTYWY ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI W WOJEWÓDZTWIE WAŁBRZYSKIM

Stanisław Ządek

Urząd Wojewódzki w Wałbrzychu — Wydział Kultury Fizycznej i Turystyki

Województwo wałbrzyskie wraz z województwami: jeleniogórskim, zielonogórskim, gorzowskim, leszczyńskim, legnickim i wrocławskim wchodzi w skład makroregionu południowo-zachodniego. Pod względem wielkości obszaru jest województwem mniejszym niż wynosi przeciętna wielkość województwa w skali kraju i makroregionu, natomiast pod względem liczby mieszkańców jest regionem znacznie ludniejszym, gdyż gęstość zaludnienia wynosi 170 osób/km², przy przeciętnej w kraju 108, a w makroregionie 98 osób/km².

Istniejące zagospodarowanie turystyczne — mimo przestarzałej i o niskim standardzie bazy noclegowej — powoduje, iż województwo zaliczane jest do największych w kraju potentatów turystycznych, w szczególności w zakresie usług uzdrowiskowych i wypoczynkowych. Zapewnienie dobrego wypoczynku i rekreacji oraz różnych form turystyki, tak dla ludności miejscowej jak również z innych regionów kraju, warunkowane jest pełniejszym wykorzystaniem istniejących zasobów naturalnych, przede wszystkim regionu Sudetów Środkowych i Wschodnich.

W społeczno-gospodarczym rozwoju województwa wałbrzyskiego uznaje się turystykę za ważną dziedzinę działalności, stawiając ją na trzecim miejscu za przemysłem i rolnictwem. Podstawę rozwoju tej dziedziny stanowią naturalne zasoby leczniczych wód mineralnych, piękno krajobrazu, jak również liczne zabytki architektoniczne, historyczne, gęsta sieć dróg i ciekawy dorobek okresu trzydziestolecia PRL. Dla pełnego wykorzystania tych walorów podjęte będą kroki mające na celu rozbudowę i modernizację istniejącej bazy turystyczno-wypoczynkowej, pełniejsze jej wykorzystanie, podniesienie standardu usług i ich zakresu, zagospodarowanie górskich tras turystycznych oraz modernizację szlaków komunikacyjnych. Ważnym zagadnieniem w zakresie pełniejszego

wykorzystania zdolności usługowej wszystkich uzdrowisk w województwie będzie ukierunkowanie leczniczo-sanatoryjne wszystkich obiektów wczasowo-wypoczynkowych położonych na terenie uzdrowisk, które są w posiadaniu Funduszu Wczasów Pracowniczych oraz innych przedsiębiorstw i związków.

Rozwój bazy wczasowo-rekreacyjnej będzie się odbywał w wytypowanych miejscowościach o dużych walorach klimatyczno-krajobrazowych, np. w rejonie Zieleńca, Śnieżnika i Gór Sowich. W zakresie rozwoju ogólnodostępnej bazy turystyczno-wypoczynkowej zadania powierzono Wojewódzkiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Turystycznej „Śnieżnik” w Wałbrzychu z siedzibą w Kłodzku. Przedsiębiorstwo to pełnić będzie funkcję zjednoczenia wiodącego w porozumieniu terenowo-branżowym w zakresie współpracy i koordynacji gospodarczej w dziedzinie turystyki krajowej i zagranicznej na terenie województwa wałbrzyskiego. Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Gospodarki Turystycznej „Śnieżnik” zostało zobowiązane do utworzenia centralnej recepcji bazy turystycznej dla całego województwa oraz zwiększenia ilości obiektów hotelowo-gastronomicznych poprzez przejmowanie i adaptację różnych obiektów. Zadanie to będzie realizowane przez własną, rozbudowaną brygadę remontowo-budowlaną, w której moc przerobowa wzrośnie z 20 mln zł w roku 1976 do 80 mln zł w roku 1980. Zakłada się, iż tą drogą powiększona zostanie baza noclegowa o ok. 770 miejsc oraz gastronomiczna o 1220 miejsc w 19 obiektach. Wojewódzki Związek Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” zrealizuje budowę motelu w Marcinowicach oraz planuje budowę dalszych 5 moteli przy przelotowych trasach E-12 i E-83 w: Dobromierzu, Niemczy, Lewinie Kłodzkim, Bystrzycy Kłodzkiej oraz w rejonie Wałbrzycha. W wyniku realizacji tych zamierzeń powiększy się baza noclegowa o 360 miejsc oraz o około 700 miejsc gastronomicznych. Wykonawstwo zapewnia własny zakład remontowo-budowlany. Ponadto Wojewódzki Związek Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” będzie rozwijał własną bazę gastronomiczno-hotelową, modernizując istniejącą, jak również adaptując na te cele niewykorzystane obiekty na terenie wsi i małych miast.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze — Zarząd Gospodarki Turystycznej zrealizuje budowę 8 małych schronisk turystycznych, tzw. bacówek, oraz dwóch schronisk, zabezpieczając tym ciągłość wędrówek pieszych po znakowanych szlakach turystycznych. Wybudowanie bacówek i schronisk zapewni około 360 nowych miejsc noclegowych oraz wyżywienie w ramach małej gastronomii.

W ramach działalności statutowej PTTK zabezpieczy kadry przewodników, organizatorów turystyki oraz powiększy aktyw społecznych działaczy. Prowadzić będzie znakowanie i odnawianie szlaków turystycznych

oraz organizację rajdów, zlotów i innych imprez turystyczno-krajoznawczych.

Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych zaadaptuje 10 obiektów poszkolnych na schroniska młodzieżowe, czynne w okresie całego roku, na ok. 500 miejsc, oraz dokona częściowej modernizacji istniejących schronisk młodzieżowych.

Przedsiębiorstwo Usług Turystyczno-Socjalnych „Zamek Książ” w Wałbrzychu — Zjednoczenia Rolno-Spożywczego „Sudety” — skoncentruje swoje prace nad następującymi zagadnieniami:

— pełna odbudowa i zagospodarowanie dla celów turystycznych zespołu zamku Książ (hotele, restauracje, muzeum, sale wystawowe i inne);

— pełne odtworzenie i zagospodarowanie zabytkowego parku wg projektu Pracowni Konserwacji Zabytków (około 30 ha);

— zagospodarowanie turystyczne ok. 250 ha terenów parkowo-leśnych, rejonu wąwozu Pełcznicy;

— zagospodarowanie obiektów będących w gestii przedsiębiorstw rolnych Zjednoczenia „Sudety” oraz innych na terenach wiejskich dla potrzeb bazy turystyczno-wczasowej i wczasów w siodle;

— w oparciu o obiekty własne oraz kwatery prywatne przystąpi do organizacji wsi letniskowych. W wyniku prac adaptacyjnych i remontowych do końca 1980 r. uzyska się łącznie 1100 miejsc noclegowych i 1790 miejsc gastronomicznych.

14 Ośrodków Sportu i Rekreacji, pełniących wiodącą rolę w zakresie szerzenia masowej rekreacji i wypoczynku po pracy, będzie rozwijało bazę ośrodków wypoczynku świątecznego dzięki rozbudowie istniejących (Złoty Las, Radków, Bielawa) oraz budowie nowych ośrodków w Złotnie, Szczytnej, Lewinie Kłodzkim, Podtyniu, Starych Bogaczowicach, Witoszowie, Kamieniu Ząbkowickim i w Wałbrzychu — Góra Chełmiec.

Oddanych zostanie pięć dalszych wyciągów orczykowych — 2 w Zieleńcu, 1 w Stroniu Śląskim, 1 w Sokolcu oraz 1 dwuodcinkowy z Potoczka na Wielką Sowę. Dla uatrakcyjnienia pobytu turystów zostaną zakończone prace mające na celu:

— udostępnienie i zagospodarowanie podziemnej trasy turystycznej 1000-lecia w Kłodzku;

— zagospodarowanie dla celów turystycznych i muzealnych twierdzy Kłodzkiej;

— zagospodarowanie Jaskini Niedźwiedziej w Kletnie i przekazanie do eksploatacji turystycznej;

— zagospodarowanie turystyczne twierdzy w Srebrnej Górze (przy współpracy z Komendą Chorągwi ZHP), rozbudowa parkingów pól namiotowych;

— udostępnienie do zwiedzania Złotej Sztolni w Zieleńcu;

— przygotowanie do zwiedzania części lochów Walimskich — trasy martyrologii więźniów byłej filii obozu koncentracyjnego w Gross Rosen.

W rejonie Śnieżnika prowadzone będą prace mające na celu pełne zabezpieczenie infrastruktury przede wszystkim rejonu Bolesławowa i Kamienicy odnośnie komunikacji, gospodarki wodno-ściekowej, ogrzewania, urządzeń narciarskich i sportowych.

W 1979 roku Zarząd Państwowych Obiektów Wypoczynkowych przystąpi do budowy pierwszego wielofunkcyjnego zespołu obiektów wypoczynkowych dla 2000 osób w rejonie Bolesławowa. W Zieleńcu przystąpi się do budowy dużego ośrodka rekreacyjnego i wypoczynkowego na około 1100 miejsc noclegowych i gastronomicznych z pełnym wyposażeniem w urządzenia towarzyszące (wyciągi, parkingi i baseny kąpielowe). Inwestorem następczym będzie Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Gospodarki Turystycznej „Śnieżnik” lub Zarząd Państwowych Obiektów Wypoczynkowych. Ponadto w latach 1978-80 Centralny Ośrodek Sportu wspólnie z Akademią Wychowania Fizycznego we Wrocławiu zrealizuje nowoczesny ośrodek dydaktyczno-wypoczynkowy na 230 miejsc.

W zakresie wykorzystania masywu Gór Sowich dla celów turystycznych i wypoczynkowych kontynuowane będą prace adaptacyjne obiektów na cele turystyczne (Bielawa, Kamionki) oraz dalsze zagospodarowanie fortów i rejonu Srebrnej Góry, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu opracowuje projekt pełnego wykorzystania tego masywu dla celów rekreacyjnych i wypoczynku świątecznego.

Z uwagi na swe centralne położenie oraz przebiegającą przez Kłodzko międzynarodową trasę samochodową E-12, miasto to przejmuje na siebie rolę centrum rozrządowego turystyki w województwie. W związku z tym, oprócz wyżej wymienionych poczynąń, w Kłodzku zostanie rozbudowana i zmodernizowana gastronomia, sieć sklepów pamiątkarskich i z artykułami sportowo-turystycznymi oraz usługi, ze szczególnym położeniem nacisku na działalność kulturalno-rozrywkową. Uściślając wspomnianą koncepcję perspektywicznego rozwoju turystyki, zakłada się, że zagospodarowanie turystyczne województwa w latach 1976-1990 powinno zmierzać do:

— pełnego wykorzystania walorów uzdrowiskowych w miarę rozpoznawania zasobów wód mineralnych poprzez rozbudowę istniejących i organizowanie nowych uzdrowisk oraz wzrost produkcji wód mineralnych;

— maksymalnej ochrony środowiska naturalnego m.in. poprzez wyznaczanie stref chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych oraz tworzenie rezerwatów przyrody;

— kompleksowego zagospodarowania terenów o najkorzystniejszych walorach środowiskowych na cele turystyki pobytowej;

— rozbudowy bazy noclegowo-żywnościowej i turystycznej w istniejących ośrodkach turystyki pobytowej oraz całkowitej przebudowy i modernizacji infrastruktury technicznej w tych ośrodkach;

— przygotowania do budowy nowoczesnych ośrodków turystyczno-wypoczynkowych w pełni dostosowanych do współczesnych i przyszłych wymogów turystyki;

— kontrolowanego lokalizowania zakładanych, związkowych, resortowych i innych obiektów wczasowych o charakterze zamkniętym na terenie miejscowości turystyczno-wypoczynkowych i uzdrowiskowych o znaczeniu międzynarodowym oraz innych wytypowanych, i zaprzestaniu lokalizowania w tych miejscowościach ośrodków kolonijnych;

— sukcesywnego przemieszczania kolonii młodzieżowych z miejscowości turystyczno-wypoczynkowych i uzdrowiskowych do innych o odpowiednich walorach klimatycznych, środowiskowych i uzbrojeniu technicznym.

Zakłada się, że z uwagi na specyficzne cechy klimatu górskiego nowo wznoszone obiekty powinny mieć charakter trwałe i powinny być dostosowane do całorocznej eksploatacji. Z uwagi na dynamiczny rozwój motoryzacji zakłada się, że wszystkie drogi o nawierzchni twardej będą dostosowane do współczesnych wymogów transportu drogowego, w szczególności zaś drogi o znaczeniu turystycznym, w tym przede wszystkim odcinek drogi sudecko-karpackiej biegnącej z Krzeszowa przez Rzeczkę, Sokolec, Srebrną Górę, Kamieniec Ząbkowicki do Paczkowa; tzw. „trasy zabytków”, prowadzącej ze Strzegomia przez Świdnicę, Dzierżoniów, Niemcę, Henryków, Ząbkowice Śląskie, Kamieniec Ząbkowicki, Złoty Stok do Paczkowa; tzw. „trasy widokowej” przebiegającej z Kamiennej Góry przez Rzeczkę, Sokolec, Radków, Karłów, Kudowę Zdrój, Zieleniec, Spaloną, Międzylesie, Międzygórze, Bystrycę Kłodzką, Stronie Śląskie, Łądek Zdrój do Złotego Stoku, oraz droga od granicy państwowej w Boboszowie do Kłodzka i Wrocławia. Drogi te, pokrywające się na wielu odcinkach, zostaną odpowiednio zagospodarowane poprzez budowę moteli, stacji obsługi technicznej, stacji paliw, parkingów, punktów widokowych i sanitariatów. Część inwestycji w tym zakresie zostanie zrealizowana w latach 1975-1980, pozostałe po 1980 roku.

Zakłada się, zarówno w latach 1975-1980, jak i w okresie perspektywnym, że PKP będą nadal spełniać funkcję rozprowadzania ruchu turystycznego w szczególności pobytowego, przy czym odcinki z Wrocławia przez Kłodzko do Międzylesia oraz z Kłodzka do Kudowy Zdroju i Stronia Śląskiego zostaną zelektryfikowane. Inwestycje w tym zakresie będą rozpoczęte dopiero po 1980 roku.

Reasumując, proponowane zasady lokalizacji obiektów noclegowo-żywnościowych dla turystyki pobytowej zmierzają do:

1) Uporządkowania i zmiany struktury zabudowy przede wszystkim miejscowości turystyczno-wypoczynkowych i uzdrowiskowych o znaczeniu międzynarodowym i ogólnokrajowym.

2) Zagęszczenia sieci obiektów turystycznych w innych miejscowościach o krystalizujących się funkcjach wypoczynkowych.

3) Deglomeracji ruchu turystycznego z tradycyjnych zespołów turystyczno-wypoczynkowych. Wyposażyć się (stosownie do potrzeb i możliwości) miejscowości turystyczno-wypoczynkowe i uzdrowiskowe w zespoły urządzeń sportowych i turystycznych (boiska, baseny kąpielowe otwarte i kryte, lodowiska, popularne tory saneczkowe i skocznie terenowe, wyciągarki narciarskie i turystyczne itp.). Przewiduje się konieczność budowy wyciągów turystycznych gondolowych i krzesełkowych m.in. w rejonie Wałbrzycha, Sokołowska, Sokolca, Duszniki Zdrój, Polanicy Zdrój, Nowej Bystrzycy, Łądką Zdrój, Międzygórza i Kamienicy. Stworzy się możliwość wykorzystania dla potrzeb turystyki niektórych istniejących i projektowanych zbiorników wodnych użytkowych i przeciwpożarowych (np. w Młotach k. Bystrzycy i Zalewu Kamienickiego na Nysie). Baza noclegowo-żywnieniowa turystyki kwalifikowanej, w szczególności zaś górskiej, wymaga rekonstrukcji z uwagi na zły stan techniczny i niski standard uzbrojenia technicznego budynków oraz znacznego zagęszczenia sieci obiektów. Bazy te powinny być lokalizowane:

1) przy głównych szlakach turystyki górskiej w odległości 15-20 km od siebie (co odpowiada średniemu dziennemu przemarszowi);

2) przy skrzyżowaniu głównych szlaków turystycznych położonych w ciekawszych krajobrazowo punktach,

3) w pobliżu masowo odwiedzanych obiektów krajoznawczych,

4) zgodnie z innymi uzasadnionymi koncepcjami.

Lokalizacje dalszych obiektów powinny być określone w miarę narastania potrzeb. Obiekty te powinny być nowoczesne, w pełni dostosowane do współczesnych wymogów turysty. Korzystnie zlokalizowane, w miarę możliwości dostępne dla turystów zmotoryzowanych, o standardzie i rozmiarach ekonomicznie uzasadnionych.

Znacznej rozbudowie powinna ulec baza hotelowa, szczególnie w ośrodkach koncentracji ruchu turystycznego. Szereg inwestycji w tym zakresie obecnie już się realizuje.

Szczególny nacisk kładzie się na rozbudowę lecznictwa uzdrowiskowego w województwie, biorąc pod uwagę zarówno wzrost zapotrzebowania społecznego, jak też reprezentowanie przez tutejsze uzdrowiska tych profili lecznictwa, na rozwój których kładzie się w kraju szczególny nacisk, a mianowicie: choroby reumatyczne, układu krążenia, układu trawiennego oraz rehabilitacja narządów ruchu. Zajdzie konieczność budowy nowych ujęć wód leczniczych w niektórych uzdrowiskach w związku

z wyczerpywaniem się istniejących zasobów i wzrostu zapotrzebowania związanym z rozwojem lecznictwa ambulatoryjnego, jak też prowadzenia wierceń poszukiwawczych na terenie województwa. Powinien nastąpić wzrost produkcji wód mineralnych w drodze rozbudowy istniejących i budowy nowych, dużych rozlewni (m.in. w Polanicy Zdroju i Gorzanie). Istnieje koncepcja adaptacji sztolni b. kopalni rud uranu w Kletnie na inhalatorium radonu o unikalnej wartości leczniczej. Byłoby to drugie w Polsce (po Kowarach) oraz czwarte w Europie tego typu inhalatorium.

C. Зондэк

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И РЕКРЕАЦИИ В ВАЛЬЖИХСКОМ ВОЕВОДСТВЕ

Резюме

В направлениях общественно-экономического развития валбжихского воеводства туризм ставится на третьем месте после промышленности и сельского хозяйства. Основой его развития являются естественные ресурсы минеральных вод, красота ландшафта, многочисленные архитектурные памятники, густая дорожная сеть и интересные достижения периода тридцатилетия ПНР. Для полного использования этих ценностей предпринимаются шаги, целью которых является расширение и модернизация существующей базы туризма и отдыха, более полное её использование, увеличение сферы и повышение уровня услуг, освоение горных туристских маршрутов и модернизация путей сообщения.

S. Ządek

PERSPECTIVES OF THE DEVELOPMENT OF TOURISM AND RECREATION IN THE PROVINCE OF WAŁBRZYCH

Summary

Among the directions of a social and economic development of the province of Wałbrzych tourism takes the third place after industry and agriculture. The basis of development in this realm is given by natural resources of healing mineral waters, the beauty of the landscape, numerous monuments of architecture, a dense net of roads, and interesting achievements of the thirty years of Popular Poland. A full utilization of these values needs steps being taken now, for the expansion and modernization of the existing tourist-and-recreation basis, its fuller exploitation, an improvement of the standard and range of services, the management of mountain tourist trails, as well as the modernization of communication routes.